

tion of executive relations. Suggestions for amendments to the national legislation regarding the improvement of administrative and legal status through public enforcement, extension of guarantees and specification of their responsibilities.

Key words: *administrative and legal status, State Executive Service, state executor, executive process.*

УДК 351.81

А.В. Мовчан,
О.В. Лусий

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ЗАВОЛОДІННЮ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

У статті розглянуто актуальні проблеми нормативно-правового врегулювання інформаційного забезпечення Національної поліції щодо протидії незаконному заволодінню транспортними засобами.

Ключові слова: *транспортний засіб, незаконне заволодіння, нормативно-правове регулювання, інформаційне забезпечення, автоматизована інформаційна система, інформатизація.*

Постановка проблеми. Статистичні дані щодо вчинення незаконного заволодіння транспортними засобами свідчать про наявність у вітчизняних правоохоронних органів певних проблем з попередження, виявлення та припинення цих злочинів. Зокрема, у 2014 році в Єдиному реєстрі досудових розслідувань було обліковано 12584 незаконних заволодінь транспортними засобами, з яких лише у 3352 – особам повідомлено про підозру; у 2015 році зареєстровано 11423 зазначених кримінальних правопорушень, з них у 3110 – особам повідомлено про підозру [1].

Водночас, в умовах протидії організованих, міжрегіональній злочинності, терористичним загрозам актуальною залишається проблема вдосконалення інформаційного забезпечення Національної поліції щодо протидії незаконному заволодінню транспортними засобами. Впровадження новітніх інформаційних технологій у сферу протидії незаконному заволодінню транспортними засобами пов'язано з удосконаленням технічних засобів зв'язку, організації отримання, обробки й передачі вчасної, точної та достовірної інформації, особливо при викраденні транспортних засобів. Своєчасний обмін достовірною інформацією збільшує можливість попередження незаконного заволодіння транспортними засобами.

Саме тому інформаційне забезпечення поліції щодо протидії незаконному заволодінню транспортними засобами потребує належного нормативно-правового врегулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для розв'язання проблеми застосування новітніх інформаційних технологій з метою протидії незаконному заволодінню транспортними засобами важливе значення мають наукові

розробки вітчизняних і зарубіжних учених. Дослідженню питань законодавчого регулювання інформаційного забезпечення правоохоронних органів присвячені наукові праці О. М. Бандурки, В. В. Бірюкова, Д. В. Гребельського, Е. О. Дідоренка, О. Ф. Долженкова, Ю. А. Задорожного, В. П. Захарова, І. П. Козаченка, Є. Д. Лук'янчикова, В. А. Мисливого, Д. Й. Никифорчука, А. С. Овчинського, С. С. Овчинського, Ю. Ю. Орлова, В. Л. Оргинського, М. А. Погорецького, В. Л. Регульського, М. Й. Сидоренка, В. П. Хомколова, А. Ю. Шумілова, М. П. Яблокова, Є. М. Яковця та інших учених.

Однак стрімкий розвиток сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, набрання чинності Законом України «Про Національну поліцію» вимагають нових підходів до нормативно-правового врегулювання інформаційного забезпечення поліції щодо протидії незаконному заволодінню транспортними засобами.

Формування цілей. Метою статті є дослідження проблем нормативно-правового врегулювання інформаційного забезпечення поліції щодо протидії незаконному заволодінню транспортними засобами та надання пропозицій стосовно його нормативно-правової регламентації.

Виклад основного матеріалу. Нормативно-правовою основою інформаційного забезпечення Національної поліції щодо протидії незаконному заволодінню транспортними засобами є система законодавчих актів, що визначають допустимість цієї діяльності, а також підзаконних нормативних актів і правил, які регламентують її порядок і умови.

Ці норми та правила поділяються на дві групи: 1) нормативні акти, що визначають загальні права та обов'язки суб'єктів інформаційного забезпечення поліції щодо протидії незаконному заволодінню транспортними засобами; 2) підзаконні нормативні акти, що безпосередньо регламентують організацію інформаційного забезпечення поліції щодо протидії незаконному заволодінню транспортними засобами та застосування конкретних інформаційних систем [2, с. 137].

Законодавчими актами, що визначають основоположні засади інформаційного забезпечення щодо протидії незаконному заволодінню транспортними засобами є: Конституція України, Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси України, закони України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про Державну прикордонну службу України», «Про дорожній рух», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» тощо.

Зокрема, відповідно до ст. 25 Закону України «Про Національну поліцію» поліція в рамках інформаційно-аналітичної діяльності: формує бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС України; користується базами (банкми) даних України та інших органів державної

влади; здійснює інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу; здійснює інформаційну взаємодію з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними організаціями. Поліція наповнює та підтримує в актуальному стані бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС України, зокрема, стосовно викрадених транспортних засобів, які розшукуються у зв'язку з безвісним зникненням особи, виявлених безгосподарних транспортних засобів, а також викрадених, втрачених номерних знаків (ст. 26).

Для забезпечення публічної безпеки й порядку поліція може закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах, монтувати/розміщувати по зовнішньому периметру доріг і будівель автоматичну фото- і відеотехніку, а також використовувати інформацію, отриману із автоматичної фото- і відеотехніки, що знаходиться в чужому володінні, з метою попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб; забезпечення дотримання правил дорожнього руху (ст. 40) [3].

Провідні науковці країни визначають Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» важливим законодавчим актом, у якому закріплені основоположні правові норми, що регламентують допустимість проведення ОРД, дотримання прав і свобод людини, взаємодії з органами управління і населенням тощо. Важливим для формування системи організаційно-правових основ інформаційно-аналітичного забезпечення поліції є положення Закону про те, що підрозділи, які здійснюють ОРД, мають право здійснювати аудіо-, відеоконтроль особи, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, електронних інформаційних мереж згідно з положеннями ст.ст. 260, 263–265 КПК; отримувати від юридичних чи фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про злочини, що готуються або вчинені, та про загрозу безпеці суспільства й держави; створювати і застосовувати автоматизовані інформаційні системи (п. 9, 14, 17 ст. 8) [4].

Підрозділи, що використовують автоматизовані інформаційні системи в ОРД, повинні забезпечити можливість видавати дані про особу на запит органів розслідування, прокуратури, суду. У місцях зберігання інформації повинна бути гарантована її достовірність та надійність охорони (ст. 9).

Важливе значення для розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним заволодінням транспортними засобами, відіграють положення Кримінального процесуального кодексу України. Відповідно до норм нового КПК досудове розслідування кримінальних правопорушень в Україні здійснюється шляхом провадження гласних і негласних слідчих (розшукових) дій під процесуальним керівництвом прокурора [5].

Державній прикордонній службі України також надано право створювати й використовувати інформаційні системи, зокрема банки даних щодо осіб, які перетнули державний кордон України, осіб, які вчинили

правопорушення, протидію яким віднесено до компетенції Держприкордонслужби, осіб, яким згідно із законодавством не дозволяється в'їзд в Україну або тимчасово обмежується право виїзду з України, недійсних, викрадених і втрачених документів на право виїзду за кордон та в інших випадках, передбачених законами України (п. 10 ч. 1 ст. 20) [6].

Відповідно до ст. 34 Закону України «Про дорожній рух» для автоматизованого обліку транспортних засобів, що використовуються на вулично-дорожній мережі загального користування і підлягають державній або відомчій реєстрації, та відомостей про їх власників ведеться Єдиний державний реєстр, держателем якого є Міністерство внутрішніх справ України [7]. За запитом посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, судів, поліції, органів прокуратури, органів Служби безпеки України, адвокатів, нотаріусів інформація з Єдиного державного реєстру у зв'язку із здійсненням ними повноважень, визначених законом, надається за суб'єктом (власником транспортного засобу) чи за державним номерним знаком у письмовій або електронній формі способом безпосереднього доступу до Єдиного державного реєстру за умови ідентифікації відповідної посадової особи за допомогою електронного цифрового підпису.

До окремої групи законів, що містять вимоги до інформаційного забезпечення щодо протидії незаконному заволодінню транспортними засобами, належать Закони України «Про інформацію», «Про телекомунікації», «Про Концепцію Національної програми інформатизації», «Про Національну програму інформатизації», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах». Ці закони застосовують для формування системи інформаційного забезпечення поліції щодо протидії незаконному заволодінню транспортними засобами.

Скажімо, Закон України «Про інформацію» закладає правові основи інформаційної діяльності, до основних видів якої належить створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорона та захист інформації (ст. 9). У ст. 17 цього Закону дається визначення правової інформації, до якої, зокрема належать відомості про правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику [8].

Закон України «Про телекомунікації» встановлює правову основу діяльності у сфері телекомунікацій. Його метою є забезпечення повсюдного надання телекомунікаційних послуг достатніх асортименту, обсягу та якості шляхом обмеженого регулювання ринкових відносин для сприяння ефективному функціонуванню відкритого й справедливого конкурентного ринку. Телекомунікаційна мережа визначається як комплекс технічних засобів телекомунікацій та споруд, призначених для маршрутизації, комунікації, передавання та/або приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, провідових, оптичних чи інших електромагнітних системах між кінцевим обладнанням [9].

Законом України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» передбачено особливості інформатизації стратегічних напрямів розвитку державності, безпеки, правоохоронної діяльності [10]. У сфері правоохоронної діяльності реалізація проєктів Програми має забезпечити: підвищення рівня ефективності боротьби з правопорушеннями, корупцією, організованою злочинністю на основі створення першої черги інтегрованої інформаційно-аналітичної системи правоохоронних органів України та міжвідомчого інформаційно-аналітичного комплексу аналізу й прогнозування рівня злочинності та правопорушень.

Закон України «Про Національну програму інформатизації» визначає загальні засади формування, виконання та коригування Національної програми інформатизації. Зокрема, у цьому Законі визначено: *базу даних* – як іменовану сукупність даних, що відображає стан об'єктів та їх відношень у визначеній предметній області; *інформаційну технологію* – як цілеспрямовану організовану сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування; *інформаційний продукт (продукцію)* – як документовану інформація, що підготовлена й призначена для задоволення потреб користувачів [11].

Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» регулює відносини у сфері захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах [12].

Водночас слід зазначити, що до останнього часу організація інформаційного забезпечення щодо протидії незаконному заволодінню транспортними засобами та застосування конкретних інформаційних систем регламентувалися відомчими наказами МВС України.

Зокрема, наказом МВС від 12 жовтня 2009 р. № 436 затверджено Положення про Інтегровану інформаційно-пошукову систему органів внутрішніх справ України (ІПС ОВС) [13]. Обліку в інформаційній підсистемі «Угон» ІПС підлягають відомості щодо розшукуваних транспортних засобів, а також виявлених безхазяйних, у тому числі викрадених та втрачених державних номерних знаків транспортних засобів.

Автоматизовану систему обліку автотранспортних засобів України (АІС «Національний банк даних «Автомобіль») введено в експлуатацію наказом МВС від 28 лютого 1996 р. № 131 [14]. АІС «НБД «Автомобіль» призначена для вдосконалення інформаційного забезпечення щодо попередження та розкриття злочинів, пов'язаних з незаконним заволодінням транспортними засобами або злочинів із використанням транспортних засобів, більш ефективній протидії незаконній легалізації в Україні транспортних засобів, увезених в Україну поза зоною митного контролю. Крім того, розроблено Націо-

нальну автоматизовану інформаційну систему Департаменту Державної автомобільної інспекції МВС України (НАІС ДДАІ), що призначена забезпечити обробку інформації (уведення, приймання, отримання, передавання, реєстрація, зберігання) та автоматизований доступ до інформаційних ресурсів (баз даних) суб'єктів системи. Однак зазначимо, що наказ МВС від 28 лютого 1996 р. № 131 скасовано наказом МВС від 31 липня 2012 р. № 657 як такий, що не пройшов державну реєстрацію.

Отже, у сьогоденнішніх умовах гостро постає проблема нормативного врегулювання використання автоматизованих інформаційних систем обліку автотранспортних засобів в Україні.

Наказом МВС від 29 грудня 2011 р. № 975 введено в експлуатацію автоматизовану інформаційно-пошукову систему відеофіксації транспортних засобів з розпізнаванням номерних знаків і перевіркою їх за розшуковими реєстрами «ВІДЕОКОНТРОЛЬ-Рубіж». Комплекс «ВІДЕОКОНТРОЛЬ-Рубіж» – це система цілодобового автоматизованого моніторингу руху автотранспорту із одночасною можливістю здійснювати перевірки за наявними базами обліку МВС [15].

Порядок та особливості взаємодії з правоохоронними органами зарубіжних держав під час проведення оперативно-розшукових заходів та слідчих дій з окремих категорій злочинів у сфері попередження, розкриття та розслідування злочинів, пов'язаних з транспортними засобами регулюються Інструкцією про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів, затвердженою спільним наказом МВС, ГПУ, СБУ, Держкомітету у справах охорони держкордону, ДПА України від 09 січня 1997 р. № 3/1/2/5/2/2 [16]. Зокрема, правоохоронні органи, використовуючи канали НЦБ Інтерполу, мають можливість: а) запитати відомості про власника транспортного засобу, зареєстрованого за кордоном; б) запитати інформацію про дату та місце взяття на облік транспортного засобу чи зняття з обліку; в) перевірити транспортний засіб за обліками викраденого автотранспорту в зарубіжних країнах; г) ідентифікувати іноземний автомобіль чи його номерні знаки; д) оголосити міжнародний розшук викраденого в Україні транспортного засобу, поставити його на облік у Генеральному секретаріаті Інтерполу та в правоохоронних органах інших держав – членів організації; е) ідентифікувати реєстраційні документи транспортного засобу; ж) здійснювати обмін інформацією щодо порядку повернення викраденого транспортного засобу законному власникові.

Відповідно до п. 3 Положення про інтегровану міжвідомчу інформаційно-телекомунікаційну систему щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, що перетинають державний кордон, затвердженого наказом Адміністрації ДПС, ДМС, ДПА, МВС, МЗС, Мінсоцполітики, СБУ, Служби зовнішньої розвідки України від 03 квітня 2008 р.

№ 284/287/214/150/64/175/266/75, створено систему «Аркан» – як сукупність організаційно-розпорядчих заходів, програмно-технічних та телекомунікаційних засобів, що забезпечують обробку інформації (уведення, приймання, отримання, передавання, реєстрація, зберігання) щодо контролю осіб, транспортних засобів і вантажів, які перетинають державний кордон України, та автоматизований доступ до інформаційних ресурсів (баз даних) суб'єктів системи «Аркан» [17].

Наказом МВС України від 08 жовтня 2012 р. № 1480/5/868 урегульовано організацію роботи щодо інформаційної взаємодії Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України та Державної виконавчої служби України при нотаріальному посвідченні правочинів щодо транспортних засобів та довіреностей на користування їм розпорядження ними при проведенні державної реєстрації (перереєстрації), розшуку транспортних засобів та зняття їх з обліку. Зокрема, для виявлення викрадених транспортних засобів та уникнення їх незаконного придбання і реалізації передбачено надання державним та приватним нотаріусам доступу до «Національної автоматизованої інформаційної системи департаменту Державної автомобільної інспекції» у частині інформації про транспортні засоби, що перебувають у розшуку [18].

Висновки. Отже, у зв'язку з набранням чинності Законом України «Про Національну поліцію», припиненням діяльності міліції та започаткуванням функціонування Національної поліції нині гостро постає питання нормативного врегулювання інформаційного забезпечення поліції щодо протидії незаконному заволодінню транспортними засобами на відомчому рівні.

Зважаючи на викладене, вважаємо за доцільне: 1) привести вимоги нормативних актів МВС України, що регламентують інформаційне забезпечення щодо протидії незаконному заволодінню транспортними засобами, у відповідність до вимог Закону України «Про Національну поліцію»; 2) унормувати питання взаємодії та обміну інформацією підрозділів Національної поліції при виявленні, попередженні та розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним заволодінням транспортними засобами; 3) нормативно врегулювати використання автоматизованих інформаційних систем обліку автотранспортних засобів в Україні.

Використані джерела:

1. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх судового розслідування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.

2. Мовчан А. В. Окремі аспекти законодавчого регулювання інформаційно-аналітичної роботи в оперативно-розшуковій діяльності / А. В. Мовчан // Право і безпека. – 2011. – № 5. – С. 137.

3. Про Національну поліцію: Закон України // *Голос України* від 06.08.2015. – № 141-142.
4. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України // *Відомості Верховної Ради України*. – 1992. – № 22. – Ст. 303.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України // *Голос України* від 19.05.2012. – № 90-91.
6. Про Державну прикордонну службу України: Закон України // *Відомості Верховної Ради України*. – 2003. – № 27. – Ст. 208.
7. Про дорожній рух: Закон України // *Відомості Верховної Ради України*. – 1993. – № 31. – Ст. 338.
8. Про інформацію: Закон України // *Відомості Верховної Ради України*. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
9. Про телекомунікації: Закон України // *Відомості Верховної Ради України*. – 2004. – № 12. – Ст. 155.
10. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України // *Відомості Верховної Ради України*. – 1998. – № 27-28. – Ст. 182.
11. Про Національну програму інформатизації: Закон України // *Відомості Верховної Ради України*. – 1998. – № 27-28. – Ст. 181.
12. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України // *Відомості Верховної Ради України*. – 1994. – № 31. – Ст. 286.
13. Про затвердження Положення про Інтегровану інформаційно-пошукову систему органів внутрішніх справ України: наказ МВС від 12.10.2009 № 436 // *Офіційний вісник України*. – 2010. – № 101. – С. 409. – Ст. 3569.
14. Про введення в дослідну експлуатацію і забезпечення функціонування автоматизованої системи обліку автотранспортних засобів України (АІС «Національний банк даних «Автомобіль»): наказ МВС від 28.02.1996 № 131. – К.: МВС України, 1996.
15. Про введення в експлуатацію системи відеофіксації номерних знаків транспортних засобів «ВІДЕОКОНТРОЛЬ-Рубіж»: наказ МВС від 29.12.2011 № 975. – К.: МВС України, 2011.
16. Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів: наказ МВС, ГПУ, СБУ, Держкомітету у справах охорони держкордону, ДПА України від 09.01.1997 № 3/1/2/5/2/2. – К.: МВС, ГПУ, СБУ, Держкомітет у справах охорони держкордону, ДПА України, 1997.
17. Про затвердження Положення про інтегровану міжвідомчу інформаційно-телекомунікаційну систему щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон: наказ АДПС, ДМС, ДПА, МВС, МЗС, Мінпраці, СБУ, Служби зовнішньої розвідки від 03.05.2008 № 284/287/214/150/64/175/266/75, зареєстрований в Мін'юсті 12.05.2008 за № 396/15087 // *Офіційний вісник України*. – 2008. – № 37. – С. 54. – Ст. 1249.
18. Про організацію роботи щодо інформаційної взаємодії Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України та Державної вико-

навчої служби України : наказ Мініюсту та МВС від 08.10.2012 № 1480/5/868. – К. : Мініюст, МВС України, 2012.

Мовчан А.В., Лысьи А.В. Нормативно-правовое урегулирование информационного обеспечения Национальной полиции по противодействию незаконному завладению транспортными средствами

В статье рассмотрены актуальные проблемы нормативно-правового регулирования информационного обеспечения Национальной полиции по противодействию незаконному завладению транспортными средствами.

Ключевые слова: *транспортное средство, незаконное завладение, нормативно-правовое регулирование, информационное обеспечение, автоматизированная информационная система, информатизация.*

Movchan A.V., Lusy O.V. Normative and Legal Regulation of the Information Support of the National Police in the Field of Counteraction to the Misappropriation of Vehicles.

In the paper the issues of normative and legal regulation of an information support of the counteraction of the National Police to the misappropriation of vehicles are considered.

The authors argue that the legal basis of an information support of the counteraction of the National Police to the misappropriation of vehicles is the system of legislation determining the admissibility of this activity, as well as by-laws and rules regulating its procedure and conditions.

Legislative acts that define the basic principles of the counteraction of the National Police to the misappropriation of vehicles are: the Constitution of Ukraine, the Criminal and Criminal Procedural Codes of Ukraine, Laws of Ukraine «About the National Police», «About Operative and Search Activity», «About the Organizational and Legal Bases of the Struggle with the Organized Crime», «About the State Border Service of Ukraine», «About Road Traffic» and «About the Amendments to Some Legislative Acts of Ukraine for the Improvement of Regulation of the Relations in the field of Road Traffic Support» and others.

It is noted, that until recently the organization of the information support of the counteraction of the National Police to the misappropriation of vehicles and application of the specific information systems have been regulated by the departmental instructions of the Ministry of Internal Affairs.

It is emphasized, that nowadays the issues about regulatory settlement of the information support of police of the counteraction of the National Police to the misappropriation of vehicles at the departmental levels is actual.

Key words: *vehicle, misappropriation, legal regulation, information support, automated information system, informatization.*